

REVISTA CICSA

serie nouă

IX/2023

Consiliul Științific/ Scientific Board:

Prof. Dr. Paolo **Carafa** – Sapienza University of Rome, Italy

Prof. Dr. Carol **Căpiță** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Miron **Ciho** – University of Bucharest, Romania

Assist. Prof. Dr. Emna **Ghith-Hmissa** – University of Sousse, Tunisia

Prof. Dr. Andreas **Gutsfeld** – Université de Lorraine (Nancy 2), France

Prof. Dr. emer. Antal **Lukacs** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. Ecaterina **Lung** – University of Bucharest, Romania

Prof. Dr. emer. Gheorghe-Vlad **Nistor** – University of Bucharest, Romania

Dr. Cristian Eduard **Ștefan** – Institute of Archaeology „V. Pârvan”, Bucharest, România

Prof. Dr. Christoph **Uehlinger** – Universität Zürich, Switzerland

Dr. Mădălina **Vârtejanu-Joubert** – Institut national des langues et civilisations orientales
(INALCO), Paris, France

Prof. Dr. Anton Carl **van Vollenhoven** – North-West University, South Africa

Lect. Dr. Daniela **Zaharia** – University of Bucharest, Romania

Comitetul de Redacție/ Editorial Board

Florica (**Bohîlțea**) **Mihuț** – University of Bucharest

Mădălina-Teodora **Comănescu** – Site Administrator

ISSN 2457 – 3809

ISSN – L 2457 – 3809

<https://cicsaunibuc.wordpress.com/revista/revista-online>

In memoriam

LIGIAE BÂRZU

(1930-2003)

archaeologist and professor

Cuprins/ Content

Articole și Studii/Articles and Studies

Florica (Bohîlțea) MIHUȚ, Rodica URUSU-NANIU – Remembering Ligia Bâzu (1930-2003)	6
Sterling WRIGHT, Franceska-Cristina ȘTIRBU – Exchanging genes and goods: How ancient DNA can potentially illuminate complex mobility patterns in the Black Sea region.....	14
Noria PETRACHE – Defining the Human Condition in Stoic Philosophy: A Case Study on the characterization of Emperor Marcus Aurelius.....	26
Ana-Maria BALȚĂ – Some preliminary conclusions regarding the end of the Roman Provincial Coinage in <i>Dacia</i>	40
Vlad CIUR – A brief discussion about the circulation of North-Italic <i>Firmalampen</i> marks found in Roman Dobrudja.....	53
Hanna MILEWSKA – Working animal’s welfare in antiquity. An interdisciplinary comparison of ancient horse breeding and training methods, as well as historical equipment, with modern horse welfare research results.....	75
Adrian-Gabriel MATEȘAN – Between archaic and modern: σκούθαι and πατζινάκοι in <i>The Alexiad</i> of Anna Komnene.....	89

Recenzii și prezentări de carte/ Reviews and Book Presentations

Tracy B. Henley, Matt J. Rossano, Edward P. Kardas (ed.), <i>Handbook of Cognitive Archaeology. Psychology in Prehistory</i> , New York, Routledge, 2020, pp. 545, ISBN: 978-1-1385-9450-0 – Noria PETRACHE.....	101
Llyod Llewellyn-Jones, <i>Persians: The Age of the Great Kings</i> , New York, Hachette Book Group, 2022, 448 p., ISBN: 978-1-5416-0034-8 – Georgia-Bianca-Maria ISCRU.....	105
Bruno Currie, <i>Herodotus as Homeric Critic</i> , HISTOS Supplement 13, Oxford, HISTOS, 2021, 109 p., ISSN (Online): 2046-5963; (Print):2046-5955 – Melania Teodora MUNTEANU.....	108
Andrew G. Scott, <i>An Age of Iron and Rust. Cassius Dio and the History of His Time</i> , Leiden, Boston, Ed. Brill, 2023, 258 p., ISBN: 978-90-04-54111-5 – Nicolae-Vlad CIORICARU.....	112

Andrei Opaîţ, Alexandru Barnea, Bianca Grigoraş, Adriana Panaite, Dragoş Hălmagi, *Dinogetia II. Amforele romane*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2022, Biblioteca Istro-Pontica, Seria Arheologie 22, 180 p + 105 pl. + 18 figuri incluse în text, ISBN: 978-606-020-549-4 – Florentina GHEMUȚ.....115

Cronica activității Centrului de Istorie Comparată a Societăților Antice, anul 2023 – Florica (Bohîlța) MIHUȚ.....119

ANDREW G. SCOTT, *An Age of Iron and Rust. Cassius Dio and the History of His Time*,
Leiden, Boston, Ed. Brill, 2023, 258 p.,
ISBN: 978-90-04-54111-5

Nicolae-Vlad CIORICARU,
Universitatea din București

<https://www.doi.org/10.31178/cicsa.2023.9.11>

Lucrarea *An Age of Iron and Rust. Cassius Dio and the History of His Time*, redactată de către Andrew G. Scott, este dedicată imaginii lui Cassius Dio ca istoric, ca un cronicar al evenimentelor epocii sale și creator al unor vivace portrete ale contemporanilor săi pentru posteritate. Acest volum face parte dintr-o serie mai largă de lucrări, numită *Historiography of Rome and Its Empire*, coordonată de către istoricii Carsten Hjort Lange și Jesper Majbom Madsen și publicată la editura Brill. Scopul acestei serii este acela de a favoriza cunoașterea istoriografiei Romei antice, de la perioada Republicii până la cea a Imperiului Roman Târziu. Lucrarea pe care o comentăm aici este volumul cu numărul 18, fiind cea mai recentă apariție din serie. Autorul, Andrew G. Scott, este profesor de Studii Clasice la Universitatea Villanova din Pennsylvania.

Volumul reprezintă o analiză a personalității lui Cassius Dio, studiat atât din punctul de vedere al vieții cât și carierei sale, dar mai ales din prisma activității sale istoriografice și de comentator al propriei contemporaneități. Titlul cărții, *An Age of Iron and Rust*, utilizează metafora pe care Cassius Dio însuși a ales să o folosească pentru a descrie o mare parte din perioada pe care acesta a trăit-o. Sintagma face referire la discrepanța dintre perioada în care Marcus Aurelius a fost împărat și cea dominată de Commodus, succesorul său¹. Astfel, perioada celui din urmă este în mod clar reprezentată ca fiind începutul unui declin drastic al statului Roman². Epoca tratată în cuprinsul acestei lucrări este cuprinsă între anii 180 și 229 î. Hr. Tocmai de aceea, este crucială menționarea următorului aspect: autorul acestui volum redă diagnosticul pe care Cassius Dio îl oferă perioadei de după monarhia lui Marcus Aurelius, și anume ca o decădere continuă a Romei în ansamblu.

---

¹ Noe, Chr. 2020, „The `Age of Iron and Rust` in Cassius Dio`s *Roman History*: Influences from Stoic Philosophy”, în ed. Christopher Burden-Streven, Jesper Majborn Madsen, Antonio Pistelatto, *Cassius Dio and the Principate*, Venezia, Edizioni Ca` Foscari, 151.

² *Ibidem*.

De altfel, sunt analizate scrierile lui Cassius Dio din perspectiva evenimentelor majore cu care acesta a fost contemporan, a ascensiunii împăraților, a războaielor, a schimbărilor sociale și chiar a intrigilor politice. Autorul menționează încă din introducere metoda pe care acesta a folosit-o în cuprinsul acestor scrieri. Este vorba despre faptul că valoarea aspectelor istorice redade de acesta rezidă din abilitatea sa de a înțelege și a interpreta evenimentele cu care acesta a fost contemporan³.

Pentru analiza de față și mai ales pentru a putea reda aspectele menționate anterior, metodologia de lucru a autorului s-a bazat mai ales pe studierea surselor primare, a scrierilor lui Cassius Dio, cea mai importantă operă fiind „Istoria Romană”. Autorul însuși este un rafinat cunoscător al istoriografiei subiectului, ceea ce-i permite realizarea unei analize succinte, dar sugestive a principalelor lucrări care au tratat anterior biografia și opera istoricului antic, punând accent pe faptul că studiul personalității lui Cassius Dio și mai ales a scrierilor sale se află într-o continuă dezvoltare.

Lucrarea este structurată în opt capitole, la care se adaugă introducerea și concluziile. În cuprinsul primului capitol, *Cassius Dio`s Literary Carrer*, este prezentată activitatea lui Cassius Dio ca autor, având un important subcapitol cu privire la *Istoria Romană*. Al doilea capitol, numit *Cassius Dio and the Historiographic Tradition* expune felul în care Dio s-a raportat la scrierea și mai ales la istoria romană, fiind continuat de cel de-al treilea, *Cassius Dio and the Roman Monarchy*, ca o analiză a monarhiei romane. Acest capitol aduce cu sine o idee extrem de importantă a lucrării de față, și anume, înțelegerea războiului civil de către Cassius Dio ca un fenomen recurent, ciclic. Această idee a fost împrumutată de la Tucydide, însă noutatea pe care istoricul contemporan al dinastiei Severilor o aduce este reprezentată de faptul că, în viziunea sa, războiul civil nu a reprezentat doar o formă distructivă, ci mai ales ca un mijloc necesar prin care Roma a reușit, în primă instanță, să instituie o monarhie adecvată care a putut să fie recreată ulterior, după perioadele de criză⁴.

Al patrulea capitol aduce o abordare nouă în cuprinsul acestei lucrări, fiind vorba despre metodologia istorică pe care Cassius Dio a folosit-o în scrierile sale. Astfel, acest capitol se numește *Marcus Aurelius, Commodus, and Historical Method in Cassius Dio`s Contemporary*

---

³ Scott, A. G. 2023, *An Age of Iron and Rust. Cassius Dio and the History of His Time*, Leiden, Boston, Brill, 4.

⁴ *Ibidem*, 16.

History și pune accentul pe cei doi împărați menționați anterior, Marcus Aurelius și Commodus. Mai mult, realizează o analiză comparativă a felului în care cei doi au fost caracterizați de către Cassius Dio.

Analiza caracterizării împăraților romani continuă și în capitolele următoare, acestea numindu-se succesiv: *The Depiction of Septimius Severus: Content and Structure*; *Mixed Depictions: Pertinax, Septimius Severus, and Macrinus*; *Caracalla and the Limits of Dynastic Secession*; *The Re-creation of the Severan Dynasty: From Macrinus to Severus Alexander*.

Sunt evidente, astfel, principalele traiectorii urmărite de autorului în tratarea subiectului. Este vorba despre cele două mari direcții. Pe de o parte, este abordată opera literară, istorică a lui Cassius Dio, cu precădere *Istoria Romană*. Pe de alta, autorul pune accent pe imaginea următorilor împărați romani, Marcus Aurelius, Commodus, Septimius Severus, Pertinax, Macrinus, Caracalla și Alexandru Severus, tocmai pentru a evidenția felul în care Cassius Dio a analizat și descris monarhia romană și evoluția acesteia sau, după caz, decăderea sa.

Pentru a conchide, trebuie să remarcăm alături de autor faptul că studierea istoriei romane din perspectiva analizării scrierilor lui Cassius Dio are provocările și limitările sale. De altfel, pentru a susține această teză, Andrew G. Scott a subliniat lacunele literaturii moderne, mai ales lipsa unei analize obiective sau măcar comparative în urma studierii unui ansamblu suficient de amplu surse antice istoriografice și de alte tipuri. Poate cel mai important aspect legat de scrierile lui Cassius Dio este acela că a oferit o înțelegere mai clară asupra felului în care ar fi trebuit să arate o monarhie ideală. Cariera lui de senator l-a ajutat să înțeleagă aceste lucruri. De altfel, acest istoric implicat în politica Principatului a descris atât de bine modul de funcționare al unei monarhii, mai cu seamă perpetuarea erorilor care au condus la începutul declinului Imperiului Roman, ceea ce în opinia lui Andrew G. Scott reprezintă unul dintre meritele fundamentale ale istoricului roman, rezultat al fericitei alianțe între simțul său politic și talentul scriitoricesc.